

(ياسى 1 ـ بەتتە)

ۇلى باستاما ازاتىقتى جەبەدى. 1949 - جىلى 9 - ايدا 1 - دالالىق سووعس ارمىياسى ۇلان - بايتاق باتىس سولتۇستكىتى شارپە-مان، ازاتتىق سووعسى جايپياي جەڭسىكە جەتۋ الدىندا نۇرغان ۇلكەن اۇقم جاعايدىن-دا، گومېنداڭنىڭ شىنجياڭداعى ارمىيا، ۇكە-مەت بىلىگى جەكە - جەكە تەلەگرامما جولداپ اقيقاتقا قايتىپ، شىنجياڭنىڭ بەيىت ازات بولۇننىڭ ًبىرنىشى قادامىن باستى. ًبىراق، سول كەزدە شىنجياڭنىڭ جاعدايى تونەنشە كۇردەلى، امەرىكانىڭ، ۇلى بريتانياىنىڭ دىچۇاداعى (ۋرۇمچى) كونسۇلدارى بەيىت اقيقاتقا قايتۇعا استىر-تىن كەدەرگىلىك جاساپ، ۇلتتىق بولشەك-تەۋشى ەلەمەنتتەردى “شىنجياڭ دەرەبەستە-گىن” تۇدىرۇعا جەلكىتىردى جانە قولدا-دى؛ گومىنداڭنىڭ ىشىندەگى نوتگومپىندار بەيىت ازاتتىقتى جانىن سالاا ًبۇلدىردى، جياڭ جيەشى شىنجياڭداعى سەنمىدى اداە-دارىنا تەلەگرامما جولداپ “بەيىت قوزعا-لىستى استە جۇرگىزۋگە بولماپتىندىعى” جونىندە بۇيرىق بەردى؛ شىنجياڭنىڭ ارمىيا، ۇكىمەت بىلىگىندەگى كەرتارتپا ەلە-مەنتتەردە ازاتتىق ارىماەمن سوڭىنا دەيىن سووعسىپ، شىنجياڭنىڭ ازاتتىق ارمىيانىڭ قولنا ەشى بۇلنىبەستەن تۇسۇنە جول بەر-مەۋدى داربەتپەدى؛ شىنجياڭ ىشىندەگى كەرتارتپا اتاماندار ًولم اۋزىندا جانئالا-سىپ، بۇلك تۇدىرۇ ارەكەتتەرىن جەدەل-دەتتى. قىسلئاياڭ جاعايدىا، پارتيا ورتنا-لىق كومىيەتى، ًتوراا ماۋ زىدۇڭ اۇقمە-دى باعامداپ، شىنجياڭغا جورىق جاساۋ دانىشپان شەشمىدى باتىل جاسادى. خالىق ازاتتىق ارمىياسى جەدەل دايىندىق جاساپ، شىنجياڭغا جەدەل جورىق جاساپ، نەبارى 6 ايدا بەس جۇلدىزدى قىزىل تۇدى تىياد-شاننىڭ تۇستىگى مەن تەرىستىگىندە جەلىد-رەتتىى. خالىق ازاتتىق ارمىياسىنىڭ شىنجياڭغا جورىق جاساۋى يىپەربايلىزمنىڭ قاتەرلى قاسكۇنەمدىگىن تالقانداپ، گومېنداڭ توڭموپىندارىنىڭ ًبۇلدىرۇ ماق-ساتىن ساتسىزدىككە ۇشراتىپ، شىنجياڭ ىشىندەگى ًر ًنۇرلى كەرتارتپا كۇشتەرگە سەس كورسەتىپ، پارتيا ورتالق كومىيەتە-تنىڭ شىنجياڭدى بەيىت ازات ەتۇ سترا-تەگيالىق وين جۇزەگە اسردى.

ەرلىكپەن جورىق جاساپ، جاعداي-دى ورنىقتىردى. شىنجياڭغا جورىق جا-ساۋدىڭ جولى استە داڭغىل بولعان جوق، اسكەري بولمىدەر سۇركەيلى جاراتلىستىق ورتامەن كۇرەسۇمەن قاتار، كەز كەلگەن ۇاقىتتا ًر ًنۇرلى بولشەكتەۋ، ًبۇلدىرۇ ارەكەتتەرىنە دە سوققى بەرىپ وتىردى. كۇزدىڭ اياعى، قىستنىڭ باسى، كوپتەگەن اسكەري بولمىدەردىڭ قىستىق زانتتىق ما-تەريالدارى ًالى تولىق ەمەس، كوپتەگەن كوماندىر - جاۋنىڭەرلەر ًالى جالاڭ كىيمەەن جۇرگەن ەدى، ونىڭ ۇستىنە شىنجياڭدا تەمىر جول جوق، تاس جولدىڭ جاعدايى وتە ناشار، قاتنىاسى قۇ-رالدارى توتەنشە تاپشى بولعاندىقتان، كوپتەگەن اسكەري بولمىدەر جاياۋ ًجۇ-رەپ جورىق جاسادى. 1949 - جىلى 10 - ايدا 2 - جۇننىڭ جەتەكشىلەر تۇانى تۇرپان-نان جاياۋ جولعا شىعەپ، 1600 نەشە كىلومەتر جول باسىپ، قات - قابات قىيىن-شىلىقتاردى، حاۋىپ - قاتەرلەردى، كەدەر-گىلەردى جەڭىپ، 12 - ايدىڭ باسنىدا وڭ-تۇستىك شىنجياڭداعى ماڭغزدى قالاشىق قاشقارعا جەڭسىپەن جەتتى. 1949 - جىلى 12 - ايدا اقسۇعا جەتكەن 2 - جۇن 5 - شى 15 - تۇانى دەمالىپ رەتتەلۇگە ۇلگەرمەسە-تەن خوتانعا قاراي شۇعىل شەرۇ تارتتى، كوماندىر - جاۋنىڭەرلەر اشتىق پەن شولگە شىداپ، كوشپىلى قۇمەەن، بوراند-مەن، قاقاعان سۇقپەن كۇرەسەپ، ًشول - جازىرادا ًر كۇنى 50 نەشە كىلومەتر جول باسىپ، ”اجال ئەڭىزى“ اتانغان تاكلاما-كان ًشولىن 15 تاۋلىكتە باسىپ ًوتىپ، خوتاندى ازات ەتتى. 1 - دالالىق سووعسى ارمىياسى جانە باتىس سولتۇستىك اسكەري رايونىنىڭ سىليڭيۇانى پىڭ دىچۇاي، جىڭجۇيىۋانى شي جۇڭشۇن تەلەگرامما جولداپ: ”سىزدەر تارىختا بولماعان جورىق جاساۋ رەكوردىن جاراتتىڭىزدار، قاجىرلىلقپەن كۇرەسىپ، جەڭسىپەن جورىق جاساعان داڭقتى جاۋنىڭەرلەرىمىز-گە ەرەكشە قۇرمەت بىلدىرمىز!“، - دەپ جىگەرلەندىردى. 1949 - جىلدىڭ اىاعىندا

2019 - جىلى 10 -ايدىڭ 10 - كۇنى بەيسەنى

قىزىل جۇلدز تپانشاندى ماڭگى نۇرلاندىرادى

كومىيەتەنىڭ شەشمىدەرىن، ورنالاستىرۇلا-رىن باتىل داiebكىتىلەندىرپ، بار كۇشەمەن زور كولەمدە بۇلكى تىنىشتاندىرپ، باندد-ىلردى جويۇ كۇرەسىن ورسىتەتىپ، شىنجياڭنىڭ قوعامدىق ًنارتىبىن ورنىقتىر-دى؛ تپانشاننىڭ وڭتۇستىگى مەن سولتۇستە-گىندەگى اتام زامانىعى ًشول دالالارعا بارپ، ًبىر قولنا مىلتىق، ًبىر قولنا قايبالاىپ، دابىرالى زور ًوندىرىس ناۇقانىن ورسىتەتىپ، ەكونومىيكالىق قۇرىلىس پەن ًنۇرلى سىتەردىڭ دامۇىن جەبەدى؛ ًبىر بۇيد-رىقپەن جولعا شىققان 100 مىڭ كوماندىر - جا-ۋنىڭەر سول جەردە كاسىپ اۋستىرىپ، ًوز-دىرىس - قۇرىلىس يىڭتۇانىن قۇرىپ، جەرگە-لىكىتى قۇرىلىس كۇشىن دامىتتى، ۇلعايتتى... خالىق ازاتتىق ارمىياسى بەينە توڭگەرىس ۇشق-ىنى سىياقتى باتىس بولك شەكاراغا تارالىپ، لاۋ-لاعان ورتتەي اۇقم قالىپتاستىرىپ، پارتيانىڭ نۇر شۇغلاسەەن تپانشاننىڭ وڭتۇستىگى مەن سولتۇستىگىن نۇرلاندىردىپ، شىنجياڭداى ًر ۇلت خالىقنىڭ جۇرەگىنە “كوممۇنىستىك پارتيا جاقسى، ازاتتىق ارمىيا جان اشىر” دەگەن نۇ-قىمىدى تەرەڭ سەپتى.

باياندى تىنىشتىق اۇقىمىن تۇعالادى. شىنجياڭدا نۇرغان اسكەري بولمىدەر شىنجياڭنىڭ حاۋىپسىزدىگىنىڭ، ورنىقتىلىمە-نىڭ پارمەندى كۇش تىرەگى، ًسوز جوق، جاۋىنڭەر اترەت، قىزمەت اترەتى، ًوندىد-رىس اترەتى رولىن تولىق ساۋلەلەندىرۇ كەرەك. شىنجياڭغا كىرگەن 70 جىلدىان بەرى، قاي جەردە شۇعىل، قىيىن، قاتەرلى، اۋىر مىندەت بولسا، قاي جەردە ًر ۇلت خالىقى قاچەت ەتسە، خالىق ازاتتىق ارمىياسى سول جەردەن تابىلدى. جاقسى جاۋنىڭەر ات-رەتى بولپ، ًوزىن قورعاپ قايتارما سوققى بەرۇ، شەكارانى قۇرساۋلاۋ، تىزگىندەۋدەن قارسى شابۇىل ارەكەتىنە دەيىن، شۇعىل جاعدايدى دەرەۋ ًبىر جاقتى ەتۇدەن قا-تەردەن اراشالاپ، اپاتتاقن قۇتقارۇعا، ًومىر مەن ًولم ارپالىسىنداعى قۇتقارۇعا دەيىن، اسكەري رايونداى اسكەري ًجو-لىمىدەر باستان - ايباق اۋىر مىنىدەت ارقالاپ، اتوبىلاپ الدا ًجۇرپ، شىنجياڭ قوعامىنىڭ كەلەلى جاعدايىنىڭ ورنىقتىلىمەن ًونىمدى قورعادى. جاقسى قىزمەت اترە-تى بولپ، ۇگىت قىزمەتى مەن بۇقارالىق قىزمەتتى ىشكەرىلەي جاقسى جۇرگىزپ، ۇلتتار نىتىمەى، ۇلت، ًدىن ساياساتى، “ًۇشتىڭ ًبىر - بىرىنەن ايرىلا ماۋى” سىياقتى ۇيرەنۇدى تاربيەنى ورسىتەتۇدەن جازباي، نۇرغان جەردەگى بۇقاراعا ەم-دەۋدەن قىزمەت كورسەتىپ، ًمارى جەتە-كىزپ، وقۇ - اعارتۇدى جالپىلاستىرىپ، جۇپ قۇراپ بىرگە قۇرۇ قىمىلىن ورسىتە-تىپ، جەىرگىلىكىتى ورنىداردىڭ نەگىزگى ساتى ۇيىمدارىن كۇشەپتىۋنە، نەگىزگى ساتى بىلىگىن بەكەمدەۋىنە جاردەمدە-سىپ، جۇرت كوڭىلى ورنىقتى بولۇدى، جۇرت كوڭىلى تۇراقتى بولۇدى شىنجياڭ قوعامىنىڭ نەگىزگى اعىمىنا اينالدىردى. جاقسى ًوندىرىس اترەتى بولپ، تىىڭ يىگەرپ، اتىز جاساپ، سۇ يىگىلگى سىتە-رىن گۇلدەندىرۇ، اعاش ەگىپ، ورمان ًوسرۇ، بوراننان ساقئانۇ، قۇمدى تىزگىن-دەۋ سىياقتى قۇرىلىستارعا بەلسەندىلىكپەن ات سالىسىپ، لانجۇۋ - شىنجياڭ، وڭتۇس-تىك شىنجياڭ تەمىر جولى جانە شىنجياڭ - شىزاڭ جەلىسى سىياقتى قاتنىاس قۇرىلىس مىندەتتەرىنە قاتنىاسپ، وپتىكالىق كابەل قۇرىلىسى، باتىستىڭ گازىن شىعىسقا جەتكىزۇ، سۇ يىگىلگى تورابى سىياقتى ًئويىن-دى ىپجەنەريا قۇرىلىستارىن ۇستىنە الىپ، خالىققا باقت جاراتتى، خالىقتىڭ يگىلگىن كوزدەدى. 70 جىلدىان بەرى، اسكەري رايون-داماعى اسكەري بولمىدەر باستان - ايباق مىندەت - جاۋاپكەرلىكىتى، بورىشتى ەستە بەردىك ساقئاپ، ًبىر جاقتى كۇزەتىپ اماد-دىققا كەپىلىدەك ەتتى، ًبىر الاپتى قورعاپ ورنىقتىلقتى جەبەدى.

رۇحانى ەسكەرتكىشتى بىىك ورناتتى. اسكەري رايونداى اسكەري بولمىدەردىڭ كوماندىر - جاۋنىڭەرلەرى باستان - ايباق “شەكارا قورعانىسىن قىزۇ ًسويۇ، قاجىرلد-لىقپەن كۇرەس جاساۋ، قالىتقىسىز ۇلەس قوسۇ، قايسارلىقپەن قۇلىشنىۇ” دى وزەكتى مازمۇن ەتكەن “قاراقۇرىم رۇحىن” اسقاقئا-رۇحانى ەسكەرتكىشتى بىىك ورناتتى. اسكەري رايونداى اسكەري بولمىدەردىڭ كوماندىر - جاۋنىڭەرلەرى باستان - ايباق “شەكارا قورعانىسىن قىزۇ ًسويۇ، قاجىرلد-لىقپەن كۇرەس جاساۋ، قالىتقىسىز ۇلەس قوسۇ، قايسارلىقپەن قۇلىشنىۇ” دى وزەكتى مازمۇن ەتكەن “قاراقۇرىم رۇحىن” اسقاقئا-

تىپ، شەكارا قورعانىسى شەبىنىدە تامىر ئارتىپ، شەكارا قورعانىسىن ادالدىقپەن كۇ-زەتىپ، ًىستى قىزۇ نىتنامەن سىتەپ، زور توپىناعى العاباسار ۇلگىلەر جارىققا شىقتى. “خالىق ارداگەرى” لى دىيسان شىزاڭغا كىرگەن شولۇشى لىياندى باستاپ، 63 ادام قۇربان بولۇداي اىيىنمەن جانە قايسارلىقپەن ًبىرىنشى بەس جۇلدىزدى قىزىل تۇدى زانجەي ۇستىرتىنە تىكتى؛ “جياڭجۇن شارۋا” گان زۇچاڭ ًومىر بويى اتاق - ابىروي قۇماي، قاجىرلىلقپەن كۇرەس جاساپ، قالتت-قىسىز ۇلەس قوسپ، جياڭجۇن بولماي شارۋا بولپ، بويىنان حال كەتكەنشە باىىرى رايون ًۇشىن سىتەدى؛ ساقا قاھارمان جاڭ فۇچىڭ 60 جىلدىان اسئام ۇاقىت اتاق - ابىرويى بۇل-داماي، ًومىر بويى اۋەلگى ماقساتتان اىنمادى، قاسبەتىن وزگەرەتپەدى؛ “حۇاڭ جىگۇاڭشىلى “قاھارمان ۇاڭ جۇڭديان، “مىنا ۇستىنە دوما-لاعان قاھارمانى” لو گۇاڭشىبە، “سووعسى قا-ھارمانى” سىمايىل مامەت ومىرلەرىمەن “بىرىنىشىدەن، جاپادان قورنقىاۋ، ەكىنىش-دەن، ولەنىنەن قورنقىاۋ” داي كۇرەسكەرلىك رۇحتى ًئۇسىندىرىپ، كۇنلۇن جوتانىسىدا بورىش ۇشىن ومىرلەرىن ارنادى؛ “جاستىق كوكتەمىن ۇرپاققا ارناعان” قۇم تەڭىزىندەگى ساقا جاۋىنڭەر، “خالىقتى ًسويۇدىڭ ۇلگىسى” حى چانڭفۇ، “خالىق قورعاۋشىسى” سۇي جىحىڭ، “قاراقۇرىم قۇرىش قاراۋىلى”، “قاراقۇرىم ۇلگىلى ەمدەۋ بۇنكتى”، “وتاندى قورعاپ، شەكارانى كۇزەتكەن ۇلگىلى لىيان”، “قارلى ۇستىرتتە شەكارا كۇزەتكەن ۇلگىلى لىيان”، “نىتىماقتاسىپ كۇرەس جاساۋداعى ۇلگىلى لىيان” قاتارلى زور توپىناعى العاباسار تىپتەر مەن قاھار-مان ۇلگىلىەر توپئارى اسكەري رايون اسكەري بولمىدەرىىنەن بۇكىل ەلگە بەت الىپ، بۇكىل ارمىيانى داڭققا بولەپ، وشپەس رۇحانى ەسكەرتت-كىشتەر قالدردى.

ستراتەگىيالىق قالىتقى بەكەمدەدى. اسكەري رايونداى اسكەري بولمىدەر پارتيا-نىڭ باسىلىمەن بەكەمدەۋدى، تەرىرىوتوريا-نىڭ يەلىك ۇقىعى مەن وتانىنىڭ تۇتاستىمەن قورعاۋدى، شىنجياڭنىڭ قوعام ورنىقتىلىمەن قورعاۋدى ماڭغىزدى بورىشى ەتۇدەن جازباي، بارلىق بولشەكتەۋشىلىك ارەكەتتەر-گە باىتىل سوققى بەرىپ، “”ۇش ۇتۇرلى كۇشتىڭ” جالبىزبالاپ كىرۋىنەن فېقال ەتۇد-نەن قاتاڭ ساقئاندى جانە ونى قاتاڭ تىز-گىنىدەدى؛ توڭجرەكتەگى سەلبەستىكىتى، اۋىس - كۇيىستى ۇزدىكىسىز تەرەڭدەتىپ، شاڭخاي سەلبەستىك ۇيىمىنىڭ سەلبەستىك تۇعىرىنان پايدالانىپ، شەكارالىق كەڭەسۇ، ًدىدارلاشۇ، ەكى جاقى دوستاسۇ، بىرلەس-كەن مانەۋەر - جانتىعۇ سىياقتى قىيىملىاردى بەلسەندىلىكپەن ورسىتەتىپ، توڭجرەكتىڭ حاۋىپسىز، ورنىقتى كۇيىن قالىپتاستىردى؛ شەكارا قورعانىسى كۇرەسىن ورنىقتىلىقپەن، سالماقاتلىقپەن ورسىتەتىپ، شەكارانىڭ بەيد-بىتىشلىگىنە، ورنىقتىلىمىنا شىنايى كەپىلدىك ەتتى؛ جەىرگىلىكىتى پارتكومدار مەن ۇكىمەتت-تەردىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ، ورنىقتە-لىقتى قورعاۋ قىزمەتتەرىن جاقسى سىتەۋىنە بەلسەندىلىكپەن جاردەمدەسەپ، قوعامنىڭ كەلەلى جاعدايىن بار كۇشپەن ورنىقتىرىپ، تىزگىندەپ، ًسى جۇزىندىك ارەكتى ارقلى پارتيا ورتالق كومىيەتەتىن، ورتالق اسكەري سىتەر كومىيەتەتىن الاڭسىز ەتتى.

■ **تاپسىرمانى ەستە بەرىك ساقئاپ،**

كۇش - قۇات ۇيىستىرىپ،

شىنجياڭدى گۇلدەندىردى

70 جىلدىق ۇزاق ساپار، 70 جىلدا اۋەلگى ماقساتتان ماڭگى اىنمادى. پارتيا 18 - قۇرىلتاينىمان بەرى، اسكەري رايونداى اسكەري بولمىدەر ًتوراا شي جيىپىڭنىڭ ًۇمىتىن، ماڭغزدى تاپسىرماسىن قاشاندا ەستە بەردىك ساقئاپ، قوعام ورنىقتىلمى مەن باياندى تىنىشتىق باس نىساناسن ارقاۋ ەتىپ، شەكارانى كۇزەتىپ، شەكارانى قورعاپ، باستان - ايباق شىنجياڭغا تەرەڭ تامىر تارتىپ، شىنجياڭدى قورعاۋعا، شىنجياڭدى گۇلدەن-دىردۇگە كۇش سالپ كەلەدى.

پارتيانىڭ سوزىنە ماڭگى قۇلاق اسىپ، پارتيباعا ماڭگى ىلەستى. ًارقانداي كەزدە، ًارقانداي جاعدايدا، اسكەري رايونداى اسكەري بولمىدەر باستان - ايباق پارتيانىڭ تۇۋىن تۇ، پارتيانىڭ بەئالسىن بەئالسى ەتىپ، باتىلدىقپەن ًتوراا شي جيىپىڭنىڭ

قولباسشىلىمىنا قۇللاق اسىپ، ًتوراا شي جيىپىڭنىڭ الدىندا جاۋاپتى بولپ، ًتورا-عا شي جيىپىڭدى الاڭسىز ەتتىى. جاڭا تارىخى باستامادا تۇرىپ، اسكەري رايونداى اسكەري بولمىدەر شي جيىپىڭنىڭ ارمىيانى قۇدىرەتتەندىرۇ يەدىياسىن جانە ًتوراا شي جيىپىڭنىڭ شىنجياڭ قىزمەتى، اسكەري رايونداى اسكەري بولمىدەر جونىندەگى ما-ڭغزدى ًسوزىنىڭ رۇحىن جانە ماڭغزدى نۇسقاۋىنىڭ رۇحىن ىشكەرىلەي داiebكىتىلەندىد-رىپ، تىناققاندىرىپ، جاڭا داۋىردەگى پارتيا-نىڭ شىنجياڭدى جونگە سالۇ جالپى جوباسىن داiebكىتىلەندىرىپ، تىناققاندىرىپ، گۇتپانداى بۇكىل ارمىيانىڭ ساياسي قىزمەت ًماجىلىسىم-نىڭ رۇحىن داiebكىتىلەندىرۇدى، تىناققاناد-ىدرۇدى مىقتاپ يىگەردى، پارتكوم وزەكتى گرۇپپياسىنىڭ نازارالىق ۇيرەنۇىن ۇدايى ورسىتەتىپ، بۇقارلىق نازاريا ۇيرەنۇ امالبا-تى قىيىملىدارىن ۇزدىكىسىز ىلگەرلەتىپ، “قىزىل گەندى ۇرپاقتان - ۇرپاققا جالعاۋ” ىپجەنەريا قۇرىلىسىن اتقارىپ، گو بوشىۋىڭ، شۇي سايحۇۋ، فاڭ فىڭحۇي، جاڭ ياك ۇنتە-نىڭ نىقيالىن جان - جاقىتى ًبىر جولانا الاستاپ، اسكەري رايونداى اسكەري بولمە-دەردىڭ پارتيانىڭ قولباسشىلىمىنا قۇلاق اسۇدا-عى يدەيالىق - ساياسي نەگىزىن كۇش سالا بە-كەمدەدى، “تۇرت تانىم” دى كۇشەيتىپ، “تۇرت سەنىم” دى بەكەمدەپ، “ەكىنى قورعاۋ” دى ورنىد-ىپ، اسكەري سىتەر كومىيەتەتىنىڭ ًتورااعىسى جاۋاپتى بولۇ ًئۇزىمىن داiebكىتىلەندىرىپ، وس-كەلەڭ ساياسي سەرگەكتىكپەن جانە بەردىك ًسى جۇزىندىك ارەكتەپەن كۇردەلى ورتانىڭ، اۋىر مىندەتتىڭ، رەال كۇرەستىڭ سىنىنا پار-ەندى تۇردە توتەپ بەردى.

سووعسى جۇرگىزە ۇلعا، سووعسقاندا جەڭسىكە جەتۇگە تاباندى بولدى. سووعس-قاندا جەڭسىكە جەتە الاتىن بولۇ — خالىق ارمىياسىنىڭ اۋەلگى ماقساتىنىڭ كوز-دەگەن بەئالىسى، بورىشى. شىنجياڭغا كر-گەننەن كەيسەن، اسكەري رايونداى اسكەري بولمىدەر جاۋنىڭەرلىك قوسىنىنىڭ فۇنكتىسيالىق رولىن تولىق ساۋلەلەندىد-رىپ، باستان - ايباق كەۋدە كەرە الدا ًجۇرىپ، اتويىشى بولىپ، اۋىر جۇكتى ارقالاپ، سىرتقى جاۋ كۇشتەرگە قارسى تۇرىپ، ىشكى جاقى ورنىقتىرۇ بورىشىن، مىندەتىن ادالدىقپەن اتقاردى. جاڭا داۋىر-دە، كۇردەلى دە قۇبىلمالى توڭجرەك حا-ۋىپسىزدىگى جاعدايى الدىندا، اسكەري را-يونداى اسكەري بولمىدەر باستان - ايباق جاۋنىڭەرلىك قوسىن فۇنكتىسياسىن ەستە بەرىك ساقئاپ، ًتوراا شي جيىپىڭنىڭ ناقتى سووعسى ۇلگىسىندەگى اسكەري جاتت-تىعۇدى مىقتاپ يىگەرۇ جونىندەگى نۇسقا-ۋىن، ئالاىبن ىشكەرىلەي داiebكىتىلەندىر-دى، بەيىتىشلىككە كەدەرگى بولاتىن ەس-كىلىكىتى كىناراتتاردى كۇش سالا تالقاند-ىپ، اسكەري بولمىدەردى ۇستىرتتەگى بوردىش تاقىرىپتىق جانتىعۇن ورسىتەتۇگە ۇيىمىداستىرىپ، ناقتى سووعسى ۇلگىسىندە-گى جانتىعۇ شارت - جاعدايى قۇرىلىس زور كۇشپەن كۇشەيتىپ، قۇساماعان تۇر-دەگى اسكەري بولمىدەردى پارىقتاندىد-رىپ، ناقتى سووعسى ۇلگىسىندەگى جىلجە-مالىقتى تەكەسەرۇدى ۇيىمىداستىردى، بۇكىل ارمىيانىڭ ستراتەگىيالىق شايقاس شو-عىرلى جانتىتۇىنا جانە بىرلەسكەن شايقاس مانەۋرىنە جوعارى ولىشەمپەن قاتنىاستى، ًۇرتىس 3 جىل خالىقارالىق اسكەري سىتەر جارىسىن وتكىزدى، پارتيا، ۇكىمەت، ارمىيا، ساقشى، اسكەر، خالىق ”لتى جاق ًبىر تۇعالاندىرىلغان“ بىرلەسىپ باسقارۇ، بىرلەسىپ ساقئانۇ مەحازىمىن سايبكەستى ورناتتى. 2018 - جىلى 1 - ايدا ًتوراا شي جيىپىڭ بۇكىل ارمىباعا جانتىعۇ بۇيرىد-ەن جاريالاپ، ناقتى سووعسى ۇلگىسىندەگى اسكەري سىتەر جانتىعۇىن جايپاي كۇشەيتۇ-گە ۇندەدى، اسكەري رايونداى اسكەري بولمىدەر جوعاردىان نۇمەنگە دەيىن تۇگەل-دەي جارىلقتى ەستىگەن زامان ارەكەتتە-نىپ، ناقتى سووعسى ۇلگىسىندەگى اسكەري سىتەر جانتىعۇىن مىقتاپ يىگەرۇدىڭ جاڭا كەزدەكتى ورلەۋىن جايپاي كوتەردى، اس-كەردى جانتىقتىرىپ، سووعسقا دايىنالدۇدىڭ، شەكارانى كۇزەتىپ، ورنىقتىلقتى قورعاۋدىڭ ًبىرىنشى شەبىندە اۋەلگى ماقساتتى امالياتتا اي-گىلەپ، بورىشى ادا ەتىپ، ماڭگى شىنجياڭنىڭ قوعام ورنىقتىلمى مەن باياندى تىنىشتىمەن قورعاۋدىڭ ويداعىداي “ورنىقتىرىشى” بولدى.